

Baharda Hikayesi

Karlar henüz topraktan kalkmadı, ama insanın gönlü baharı çekiyor. Ağır bir hastalıktan sonra düzeldiğinizde bulanık önsezilerin yüreğinizde kıpırdandığı, durup dururken gülümsediğiniz o mutluluk hâlini unutmamışsınızdır. Görüldüğü kadarıyla şimdi doğa da böyle bir durumu yaşıyor. Toprak henüz buz gibi, ayaklarınızın altında çamurla karışık vıcık vıcık kar var oysa her şeyden sevinç, mutluluk, neşe fişkırıyor... Gökyüzü öylesine açık, öylesine duru ki yüksekçe bir güvercinliğe ya da çan kulesine çıkıp baksanız dünyanın öbür ucunu göreceğinizi sanırsınız. Güneş ışıl ışıl parıldarken ışınları serçelerle birlikte su birikintilerinde yıkanır. Dere suları koyulaşmış kabarmıştır, bugün yarın sel olup gürleyecektir. Ağaçlar henüz çıplaktır çıplak olmasına, gelgelelim capcanlı solumaktadır.

Bu mevsimde elde süpürgeyle, kürekle hendeklerde çamurlu su kovalamak, derelere kâğıttan sandal salmak ya da ökçenizle buzda delik açmak ne hoştur! Gökyüzüne güvercin uçurmak, ağaçlara tırmanmak, yüksek dallara sıgırcık yuvası asmak da öyle... Bu mutlu zamanda her şey güzeldir. Özellikle gençseniz, doğayı seviyorsanız, huysuz, kaprisli değilseniz, işiniz dolayısıyla sabahdan akşama dek dört duvar arasında oturmuyorsanız... Eğer hastaysanız, kapalı bir işyerinde çürüyorsanız, esin perileriyle tanışmıyorsanız o zaman kötü!

Aslında bahar mevsiminde esin perileriyle tanış olmak pek önemli değildir.

Sıradan insanların bile ne güzel şeyler hissettiklerine bir bakın! İşte bahçıvan Panteley Petroviç sabah sabah geniş kenarlı hasır şapkasını başına geçirmiş, (...) konağın mutfak penceresi önünde dikilip ellerini beline dayayarak, açşıya bir gün önce aldığı çizmeyi ballandıra ballandıra anlatıyor. Kıvrak, ince bedeni -bu yüzden konaktaki uşaklar ona "şıvgın" derler - kendinden ne denli memnun, mutlu olduğunu anlatmaya yeter. Doğaya, ona olan üstünlüğünün bilinciyle bakar; hatta bakışlarında onun efendisi, buyurucusu olduğunu gösteren bir küçümseme vardır. Bahçede çalışırken ya da serada otururken bitkiler dünyasının, kimselerin bilmediği gizlerini çözmesinden dolayı gurur duyduğunu hissedersiniz.

Doğanın büyüleyici güzelliklerle dolu, görkemli, buyurucu bir güç olduğunu; onun karşısında insan gururunun boyun eğmesi gerektiğini bu adama anlatmak boşunadır. Doğanın bütün gizlerini, büyülerini, mucizelerini bildiğini sanır; ona sorarsanız şu güzel bahar, seranın yanındaki küçük evde oturan, çocuklarına yağsız çorba içiren çökük göğüslü, sıska karısı gibi onun kulu kölesidir.

Ya avcı Ivan Zaharov'a ne demeli? Sırtına eski püskü ceketini giymiş, çıplak ayaklarına çizmelerini geçirmiş; ahırın önünde ters çevrili fiçinin üstünde eski mantarlardan tüfeğine tıkaç yontmaktadır. Av hazırlığı yaptığı belli. O anda zihninde, geçeceği dar yolların, üzerinden atlayacağı derelerin, buz tutmuş su dolu çukurların resmi çizilidir. Gözünü kapar kapamaz, altında tüfeğiyle pür dikkat bekleyeceği, beklerken heyecandan, akşam serinliğinden ürpereceği, düzgün, yüksek ağaç dizisini görür. Çullukların çığlıkları, pusuda dikilirken yakındaki manastırda ayinin başladığını bildiren çan sesleri kulaklarında çınlar... Öyle mutludur, öyle derecesiz bir sevinç içindedir ki hiç sormayın!

Şimdi de General Stremouhov'un konağında çalışan, yazıcı mı desem, yönetici yardımcısı mı desem, şu genç adama, Makar Denisic'a kulak verin! Bahçıvandan iki kat fazla ücret alır, beyaz gömlek göğüslüğü takar, pahalı tütün içer, sırtı pek, karnı toktur, generalle karşılaştığında onun iri pırlanta yüzüklü, beyaz, tombul elini sıkıktan kıvanç duyar. O da çok mutludur, hem de nasıl!

Koltuğunun altında kitap eksik olmaz, aldığı dergilere yılda yirmi beş ruble öder; yazar, yazar, durmadan yazar... Akşamları yemeklerden sonra herkes yatağa yattığında hep çiziktirir,

yazdıklarını bir sandığa kilitler... Bu sandıkta, en dipte özenle katlanmış pantolonları, gömleklere durur; bunların üstünde (...) on kadar ilaç kutusu, kan kırmızısı bir atkı, sarı kâğıda sarılı bir tane gliserinli sabun ile bir sürü ıvır zıvır vardır. En üstte ise yazıp yazıp biriktirdiği kâğıtlar, "Bizim İlimiz" dergisinin birkaç nüshası sandığın kenarından taşacak gibidir. Dergilerde Makar Denisic'in öykülerini, gönderdiği haberleri okuyabilirsiniz. İlçe halkı onu edebiyat adamı, ozan olarak tanıdıkları için ona saygılı davranırlar, ancak pek sevmezler. Onun normal bir adam gibi konuşmadığını, normal bir adam gibi yürümediğini, (...) söylerler. Gerçekten bir gün mahkemede tanık olarak dinlenirken gereksiz yere edebiyatla uğraştığını kaçırırvermiş ağzından, sonra da onu tavuk çalmakla suçluyormuş gibi yüzü kıpkırmızı kesilmiş.

İşte şimdi lacivert paltosunu, pelüş şapkasını giymiş olarak elinde bastonuyla bahçede yürüyor... Beş-on adım attıktan sonra duruyor, gözlerini göğe diyor ya da köknar dalına konmuş yaşlı kargayı dikkatle süzüyor...

Bahçıvan ellerini beline dayamış duruyor, avcının yüzünde sert bir anlatım var, Makar Denisic ise yürürken birden ikiye bükülerek korka korka öksürüyor. Bakışlarından anlaşıldığına göre bahar onu nemiyle, güzellikleriyle canından bezdirmiş olmalı. Aslında adamın yüreği korku dolu. Coşku, sevinç, umut yerine bahar onda birtakım bulanık istekler doğurmaktadır; bu istekler onu tedirgin etmekte, o yüzden ne yapması gerektiğini bilemeden yürümektedir. Gerçekten ne yapması gerekiyor bu adamın?

General Stremouhov'un ansızın, "Merhaba, Makar Denisic!" diye seslendiğini duyuyor. "Henüz postaneden gelmediler mi?"

"Hayır, gelmediler, beyefendi."

Makar Denisic böyle dedikten sonra, yüzünden sağlık fışkıran generalin küçük kızıyla birlikte kurulduğu kupa arabasını süzüyor.

"Şu havanın güzelliğine bir bakın! Handiyse bahar geldi!" diyor general.

"Nasıl, gezintiye mi çıktınız? Görüyorum, bahar sizi de etkilemiş!"

Oysa bakışlarından, "Biliyorum, yeteneksiz, sıradan adamın birisin sen!" diye düşündüğü okunuyor. General dizginlere sarılırken, "Ah, azizim," diye sürdürüyor konuşmasını. "Sabah kahvesini içerken öyle güzel bir yazı okudum ki! İki sayfacık, küçük bir şey, gelgelelim o ne güzellik! Ne yazık ki Fransızca bilmiyorsunuz, bilseniz size de verirdim."

Kısaca, beş-on sözcükle yazının içeriğini anlatıyor; Makar Denisic ise beyefendiyi dinlerken, küçücük, güzel yazılar yazan Fransız yazarının o olmamasından dolayı suçlanıyormuş gibi rahatsızlık duyuyor... Generalin arabası gözden kaybolduktan sonra, "Yazıda ne bulmuş! Bayat, basmakalıp bir konusu var. Oysa benim yazılarımın içeriği daha zengindir..." diye düşünüyor.

Aynı anda da içini bir kurt kemirmeye başlıyor. Yazarların onuru çoğunlukla yaralıdır, sizler durur. Bu derde tutulanlar ne kuşların ötüşlerini işitir, ne güneşin ışıltısını görür ne de baharın aynısına varır... Bütün bedeninin kasılıp büzülmesi için yarasına hafif bir dokunmak yeterlidir. Onuru zedelenen Makar Denisic yürümesini sürdürüyor, bahçe kapısını geçip çamurlu yola sapıyor. Bubentsov adında biri yolda, yüksek arabasının içinde hopluya zıplaya gitmektedir.

"Yazara bizden saygılar!" diye bağırıyor Bubentsov.

Makar Denisic bir yazar ya da yönetici yardımcısı olsa ona böyle gelişigüzel, özensiz

davranmazlardı herhalde; ama o bir yazardır, yeteneksiz, sıradan bir yazar...

Bay Bubentsov gibiler sanattan anlamazlar, böyle şeylerle fazla ilgilenmezler; öte yandan yeteneksiz, sıradan sanatçılarla karşılaştıklarında katı, acımasız olurlar. Onlar herkesi bağışlamaya, hoş görmeye hazırdırlar, ama elyazılarını sandıkta saklayan Makar gibi başarısız, garip insanları değil! Bahçıvan değerli bir süs bitkisini ezmiş, bir sürü pahalı bitkiyi yanlışlıkla çürütmüştür; generalin elinden bir iş gelmez, başkalarının kazancıyla geçinir; Bay Bubentsov sulh yargıcısı olduğu sıralar ayda bir mahkemeye uğrar, görevini yürütürken kekeler, yasaları birbirine karıştırır, saçmalıklar yapardı. Ama bütün bunlar hoş görülür, farkına varılmaz; önemsiz şiirler, öyküler yazan yeteneksiz Makar'a gelince suskunlukla geçiştirilmez, kusurları yüzüne vurulmadan, iğneleyici bir şeyler söylenmeden durulmaz...

Generalin baldızı hizmetçi kızların yanaklarına şamar atarmış, iskambil oynarken çamaşırcı kadınlar gibi küfredermiş, papazın karısı kumar borçlarının üzerine yatarmış, toprak ağası Filyugin toprak ağası Sivobrazov'un köpeğini çalmışmış... Bunlarla kimse ilgilenmez, ama "Bizim İlimiz" dergisinin geçenlerde Makar Denisic'in berbat bir öyküsünü basmadan geri çevirmesi bütün ilçenin ağızına sakız oldu, adama demediklerini bırakmadılar, tefe koydular, "Makarcağız" diyerek acıdiklarını belirttiler.

Bir yazar umdukları gibi yazmazsa "ne" umduklarını kimse söylemez ona, "Herife bakın, gene saçma sapan şeyler yazmış!" derler yalnızca.

Kimsenin onu anlamadığı, anlamak istemediği, anlayamadığı düşüncesi baharda Makar'm kendini mutlu hissetmesini engeller. Eğer onu anlasalar her şeyin düzeleceğini sanır. Ancak bütün ilçede kimse okumadığına ya da gerektiği kadar okumadığına göre onun yetenekli bir yazar olup olmadığını kim anlayacak? Okuduğu Fransızca yazının değersiz, bayağı, bayat, basmakalıp bir şey olduğunu generalin kafasına nasıl sokacaklar? Eğer adam böyle yazılardan başka bir şey okumadıysa bunu ona nasıl anlatacaklar?

Hele kadınlar Makar Denisic'i, "Ah, Makar Denisic! Dün pazar yerinde bulunmadığınız için çok yazık oldu. İki adam öyle gülünç bir kavgaya tutuştular ki siz olsanız bir güzel tasvir ederdiniz," diye kızdırıyorlar.

Bütün bunlar elbette önemsiz şeylerdir, bilge bir kişi bunlar aldırılmaz geçerdi, ancak Makar böyle şeylerden çok gocunur. Ruhu yalnızlık, eşsiz dostsuz yaşama, can sıkıntısı duygularıyla çalkınır; büyük günahkârlann, yalnızlık çekenlerin sıkıntısıyla kıvrınır. Şu bahçıvan gibi ellerini beline dayayıp dikildiğini kimse görmemiştir onun. Yılda birkaç kez ormanda ya da yolda giderken ya da bir tren vagonunda yolculuk ederken kendisi gibi başarısız, garip bir adamla karşılaştığında hem o hem de karşısındaki birden canlanırlar, birbirlerinin gözlerinin içine bakarak söyleşiye dalarlar. Onların coştuklarını, tartıştıklarını, kahkaha attıklarını, neşelendiklerini görenler ikisini de çılgın sanırlar.

Seyrek yaşanan bu dakikalar bile genelde kötü sonuçlanır. Hem Makar hem de karşısındaki başarısız kişi birbirlerinin değerini, yeteneğini kabul etmezler, birbirlerine karşı kıskançlık içinde nefret duyarlar, birbirlerine sinirlenirler, sonunda düşmanca ayrılırlar. Böylece bu kişilerin, gençlik duyguları hırpalanır, törpülenir; dostluğa, ruh dinginliğine yabancı, sevinçsiz, sevgisiz birer insan olurlar. Asık suratlı Makar'm, akşamları herkes yatınca esin perisiyle buluşmasında tasvir ettiği güzellikler uçar gider.

Gençlikle birlikte baharın coşkusundan da eser kalmaz.

Anton Çehov Entipüften Bir Adam Çeviren: Mehmet Özgül